

EEEH Dergi

Eşit, Erişilebilir, Engelsiz Hayat

Sayı: 126

Ağustos 2024

Editör: Burak Sarı

Yazım Denetimi: Gülcan Altun, Canan Çam Yücel

Web Sorumlusu: Kadir Ahıska, Ramazan Derin

Web Teknik Destek: Burak Sarı

Sosyal Medya Sorumlusu: Dilek Başar Açlan

Yayınlayan: Engelsiz Erişim Derneği

İletişim Bilgileri:

Web: <http://eeeh.engelsizerisim.com>

E-posta: eeehdergi@engelsizerisim.com

Facebook: www.facebook.com/eeehdergi

Twitter: www.twitter.com/eeehdergi

Youtube: www.youtube.com/channel/UCYxPXyFBI1mOlsPKTcuFafw

İçindekiler

Editörden.....	1
Birlikte Yaşamayı Öğrenin	4
Benden Sonra Ne Olacak?	7
Babalar ve Bisikletler.....	9
BİRLİKTE OKUYALIM MİNİĞİM 6.....	13
NORMAL ÇOCUKLAR KİTAP TANITIMI.....	13
Zaman Tünelinde Sakatlık Yolculuğum	16
Çamaşır İşlerine Sıfırdan Giriş – 4	23
Erişilebilir PDF Okuma Çözümleri Üzerine Bir Değerlendirme: Bookworm, qRead ve Adobe Acrobat Reader	29
Görme Engelli Bireyler ve E-Ticaret: Varsayılan Olarak Kapsayıcı ve İnovatif Olmanın Önemi	38

Editörden

Ağustosun kendini iyiden iyiye hissettirdiği şu sıcak günlerden yine ve yeniden merhaba değerli okurlarımız. Heybemize yazarlarımızın zihinlerinden kopup gelen birbirinden değerli fikirlerini doldurup yüz yirmi altıncı sayımızla karşınıza geldik. Bu sayımızdaki içeriğe geçmeden önce fiziksel yeti kaybının sebeplerinden biri olan on yedi ağustos felaketinde yiten insanlarımızı bir kere daha analım istedik. Bu vesileyle tüm yaşam alanlarının erişilebilir tasarlanması ve güvenli hale getirilmesinin gerekliliği hususundaki çağrıyla buradan bir kere daha yineleyelim istiyoruz. O zaman gelin açalım heybemizi dökelim ortaya. Bakalım yazarlarımız nelerden bahsetmişler bu sayımızda.

Sayımızın ilk yazısında Sevgi Mart Göcen'e kulak veriyoruz. Sevgi, bu ay ebeveynlere ve bir arada yaşadığımız kişilere sesleniyor. Birlikte yaşamın ne olması ve ne olmaması gerektiği, ortak yaşam kapsamında engelli bireyin de neden sorumluluklarının olması lazım sorusu üzerine fikirlerini yaşamından somut örneklerle bizlerle paylaşıyor.

Burak Sarı bu ay kalemimi hemen her ebeveynin sorduğu ama engelli çocuğu olan ebeveynlerin daha fazla sorduğu “benden sonra ne olacak “sorusunu sorduran sisteme daha doğrusu sistemsizliğe doğrultmuş. Sesini bu soruyu soranların sesine katmaya çalışmış.

Ali Çolak bu ayki çevirisinde Amerikalı kör bir baba olan J. Michael Jones'u sayfalarımızda konuk ediyor. Michael Jones, Alabama Ulusal Körler Federasyonu'nun başkanı. Kendine ve küçük bir çocuğun babasından beklediği her şeyi yapabilme kapasitesine inancı var. Karşısındaki görevi tam olarak nasıl yerine getireceğinden emin olmasa bile. Kızı Laura'nın babasına güvenilebileceğini bildiği gibi o da kendisine güveniyor. Bakalım Michael Jones bizlere neler anlatıyor.

Ayşe Turgay Gümüş çifti bu ay bizler için Birlikte Öğrenelim Miniğim başlıklı yazı serisinde normal ve anormal kavramlarının bir çocuğun gözünden irdelendiği bir kitabı tanıtıyorlar. Normal Çocuklar adlı kitabı onların kaleminden tanıyoruz.

Yazarlarımızdan Gülcan Altun bu sayımızdaki yazısında bizi geçmişe doğru bir zaman yolculuğuna çıkarıyor. Kendi sakatlığıyla tanışma ve kabullenme süreçleri üzerinden kör bir bireyin körlükle ilişkisini irdeliyor.

Murat Kefeli bu ay da çamaşır işlerini halletmeye eğlenceli üslubuyla devam ediyor.

Sizin de çarşafa dolanan çamaşırlarınız varsa ve kafanızda “Bu çamaşıruları renklerine göre nasıl ayıracağım, çamaşıruları kaç derecede yıkayacağım?” gibi sorular birbirini kovalıyorsa hem Murat’ın deneyimlerinden damıttığı ip uçlarını öğrenmek hem de gülümsemek için yazarımızın yazısını okumanızı öneririz. Yazının sonunda editörümüzün baş rolünde olduğu mini tiyatro da Murat’ın size sürprizi oluversin gari.

Ekran okuyucular yardımıyla dijital ortamda hazırlanmış veya dijital ortama sonradan aktarılmış metinleri okumak aslında hiç zorlayıcı bir uğraş değil. Ah bir de şu Pdf’ler olmasa... Konuk yazarımız Doğan Aydın başımızın belası pdf dosyalarının nasıl erişilebilir biçimde ekran okuyucularla verimli okunabileceğini Bookworm, QRead ve Adobe Acrobat Reader uygulamalarını inceleyerek anlatıyor.

Bu sayımızın son yazısında bilişim uzmanı yazarımız Sarper Arıkan “Görme Engelli Bireyler ve E-Ticaret: Varsayılan Olarak Kapsayıcı ve İnovatif Olmanın Önemi”

Başlıklı yazısında e-ticarete kapsayıcılığın ve inovatif çözümlerin öneminden bahsederken bu konuda yapılabileceklerle de yer veriyor.

Yola baktım ama yol uzun

Canım atım yaman atım

Etme eyleme ölüm

Varmadan Kurtuba'ya

Diyor “Atlının Türküsü “şiiirinde 1936 yılının sıcak bir Ağustos gününde zihinlerimizdeki ölümsüzlüğe yürüyen İspanyol şair Lorca.

Biz de kendi Kurtuba'mıza giden yoldaki yoldaşımız olan eşit erişilebilir engelsiz hayat yolundaki mücadele azmimizin hiç ölmemesi ve bir gün mutlaka kendi Kurtuba'mıza varacağımız inancıyla keyifli okumalar diliyoruz.

Editörden yazarı: Turgay Gümüş

Birlikte Yaşamayı Öğrenin

Sevgi Mart Göcen

sevgi.mart@gmail.com

Sayı: 126, Ağustos 2024

Merhaba dostlar, bu ay biraz birlikte yaşadığımız insanlara en başta da ebeveynlerimize seslenmek istedim. Son dönemlerde karşılaştığım birkaç olay sonrası arşivimizde bir de bu konu olmasında fayda olacağını düşündüm.

Geçenlerde karşılaştığım bir kör 16 yaşında olduğunu, hiç ocak yakmadığını, çay bile demlemediğini, yumurta kırmayı dahi bilmediğini anlattı. Eline bıçak alıp herhangi bir şey kesmemiş hatta etrafa sıçratacağı gerekçesi ile tırnaklarını bile annesi kesiyormuş. Konuştuğum başka bir arkadaşım ise bu örneklerin çok fazla olduğunu söyledi.

Sevgili ebeveynler, kendim de bir anne olduğum için sizin endişelerinizi anlıyorum. Ancak şöyle bir gerçek var. Hepiniz çocuklarınızın hayata hazır bireyler olmasını istiyorsunuz. Unutmayalım ki hiçbirimiz ömürlerinin sonuna kadar çocuklarımızla aynı ortamlarda sürekli bulunmayacağız ve bulunmayalım da zaten. Onlar ayrı birer birey ve özgürleşmeye ihtiyaçları var. “Peki çay yapıp, yumurta kırarak, tırnaklarını keserek mi özgürleşecek?” dersiniz, evet tam da bunları yaparak özgürleşecek. Kişisel bakımı ve yaşamsal ihtiyaçlarını tek başına karşılayamayan bir bireyin özgürleşmesinden söz edemeyiz. Zira her zaman etrafında birilerine ihtiyaç duyacak ve onların desteği olmadan hiçbir şey yapamayacak. Siz çocuklarınız adına her şeyi yaparak, aradıklarını kendileri hiç çaba göstermeden önlerine sunarak, bizim oralardaki tabirle yıkıldığı yere han yaparak, bu çocukları yetiştirmiş mi oluyorsunuz? Peki, bu durumda siz çocuğunuzu korumuş mu oluyorsunuz? Onu hayata hazırlamış olduğunuzu düşünebilir miyiz?

Ev arkadaşınızın kör olduğunu düşünelim, aradığı her şeyi onun adına buluyorsunuz; kahvesini hazırlayıp eline veriyorsunuz; bulaşıklarını yıkayıp mutfağı

temizliyorsunuz; çamaşırlarını onun yerine makineye koyuyorsunuz. Şimdi siz ev arkadaşınızla hayatı paylaşmış mı oluyorsunuz?

Sevgili ebeveynler, bizlerin görevi, çocuklarımızı gerçek anlamda hayata hazırlamak. Tam anlamıyla kendi kendine yeten bireyler olmasını sağlamaktır. Bu nedenle çocuğunuzun yaşına göre ev yaşamında ona belirli sorumlulukları vermek zorundasınız. Çocuğunuzun yeti farkı bu duruma engel olmamalı. Belki birlikte erişilebilirlik çözümleri aramalı, hayatı eğlenceli hale getirmelisiniz. Örneğin, çocuğunuz tekerlekli sandalyede ve ayağa kalkamıyorsa, ama yaşı çamaşır asmaya uygunsa, çamaşır askılığını onun yetişeceği seviyeye indirebilirsiniz. Çocuğunuz kör ya da az görense, çamaşır askılığının yerini ve asılacak çamaşırları gösterdikten sonra, her türden bir çamaşırı nasıl asacağını anlatıp, yanından uzaklaşmalısınız.

Çocuğunuz kör ya da az görense, ona tırnak makasını nasıl tutacağını, kestiği tırnakları nasıl makastan düşüreceğini anlattıktan sonra ortamı terk edin. Ocağı nasıl yakacağını söyledikten sonra, yumurtaları kıracağı tavayı ve yağı gösterip mutfaktan uzaklaşın. Belki ilk denemelerinde mükemmele ulaşamayacak. Ama ilerledikçe hem özgüveni artacak hem de yaptığı şeyler yenebilir, yıkadığı şeyler giyilebilir hale gelecek. Bırakın çamaşırlar renk sırasına göre asılmasını. Bırakın ocağı ne kadar açıp kısacağına o karar versin. Bırakın yiyecekler sizin istediğiniz büyüklükte değil, onun planladığı gibi dilimlensin. İnanın dünyanın sonu gelmez.

Ama çocuğunuz her talep ettiğinde “Elin yanar.” “Parmağını kesersin.” “Renk sırasına göre ve düzgün asamazsın.” “Yerleri kirletirsin.” Gibi cümleler kurarsanız; 30 yaşına geldiğinde, “Anne bu gömleği giyeceğim ütöleyiver.” “Anne kahvemi hazırlayıver.” “Baba çantam nerede buluver.” Talimatlarına hazır olun. Çünkü bunu siz istediniz.

Kişisel ihtiyaçlar noktasında hiçbir zaman kendine yetemeyen, yapacağı her şeyde tereddüt eden bir insan yetiştirdiniz hayırlı olsun.

Kendi kişisel tarihimden birkaç örnekle noktalayayım yazımı. Altıncı doğum günümde anneannem beni mutfağa çağırdı ve “Hadi senin doğum günü kekini beraber yapalım” dedi. 6 yaşında bir çocuğun mutfakta kek yaparken, o alanı nasıl savaş alanına dönüştürdüğünü hayal edin. Ama ben o kekin tüm malzemelerini kendim koydum; ben 6 yaşındayken evimizde elektrikli çırpıcı olmadığından, bileğimin gücü yettiğince hamurunu kendim çırptım ve tabii ki anneannemin etkisiyle, herkes hayatında yediği en güzel kek olduğunu söyledi. İşte o günden sonra, mutfakta yapamayacağım hiçbir şey yok. Çünkü kimse “Mutfağı dağıtırsın.” “Yapamazsın.” “Yumurtaları düşürürsün.” “Elini yakarsın.” Telkinlerinde bulunmadı. Aksine hep cesaretlendirildim. Şimdi üç buçuk yaşındaki oğlum, her kek yaptığımda mutfağa geliyor ve malzemeleri ben koyarken, o çırpıcıyı kullanıyor. Elbette kazalar oldu, birkaç kez kek hamurunu bizim yerimize mutfak tezgâhı yedi; ama artık benim kadar düzgün mikser kullanabiliyor ve bu işten çok keyif alıyor. Fırını birlikte çalıştırıyoruz. Omleti tavaya birlikte döküyoruz. Makineye çamaşırları birlikte koyuyoruz. Asılacak çamaşırları sepetten çıkarıp, boyu ve gücü yettiğince silkeleyip, oğlum bana veriyor. Babasıyla her sabah limonlu su ritüelleri var ve o limonu kesmek, en çok zevk aldığı şey. Çünkü bıçağı tutuyor.

Çok küçük yaşlardan itibaren sokakta 2 tekerlekli bisiklet biniyor, top oynuyor, ağaçlara tırmanıyor, duvar tepelerinde geziyordum. Elbette çok kez düştüm. Ama düşmemeyi öğrendim. Yoldan geçen arabayı dinleyerek, uzaklığını ölçmeyi öğrendim. Evimi bulmak için zihinsel haritalamam gelişti. Elbette mükemmel değilim. Zaten bunları da onun için anlatmadım. Sadece çocuklarınıza güvenin ve kendilerini gerçekleştirmelerine izin verin yeter. Ben de bir az gören annesiyim ve çocuğuma güveniyorum. Onu geriden takip ederken, hayata hazırlanmasını sağlamaya çalışıyorum. Çünkü bizim en önemli görevimiz, kendini gerçekleştirmiş çocuklar yetiştirmek ve mücadelemizi onlara emanet edip onları özgür bırakmak.

Benden Sonra Ne Olacak?

Burak Sarı

buraksari2014@gmail.comSayı: 126, Ağustos 2024

Bu soru uğursuz bir misafir gibi kulaklarımıza dolar yıllardır. Çocukları olan, özellikle engelli çocukları olan ebeveynlerin dilinden ya da zihninden çıkmaz. Şimdi kanıksanmış sağlamlılık ve kibrin şişirdiği egomuz ile “ne alakası var canım” diyebiliriz. Çünkü çoğumuz aileleriyle bağımlılık ilişkisini koparmış, ekmeğini eline almış insanlarız. Bu bizi kulağımızı ziyaret eden uğursuz cümleye duyarsızlaşmaya yöneltmemeli. Çünkü biz ya da toplum görmek istemesek de yarınından korkan insanlar var bu ülkede. Bu onların suçu değil. Seçimi de değil. Çocuklarının da tercihi değil. Herkesi kapsamayan, insanları kendi haline bırakan ve genellikle köstek olan sistem ve toplumun sorunu.

Bugün duymaktan hazzetmediğimiz o cümleyi ilk annemin ağzından duymuştum. Sanırım ortaokula gidiyordum. Sevgiden olduğunu düşünmüştüm. Ben de sevdiğimin arkada kalmasını istemem sonuçta. Annem için onunla sınırlı olmadığını büyüyünce anladım. Bu toplumda anne ya da babanın olmaması çocuğu dezavantajlı kılar. Özellikle engelli çocuğu. Tabi bu anne babanın niteliğine de bağlıdır. Bugün ailem benim için o cümleleri kurmuyor, kaygılanmıyorsa o onların eseridir. Özellikle annemin. Çünkü silik bir çocuktum. İç dünyam çok farklıydı ama kendimi göstermeyi sevmezdim. O nedenle öğretmenliği birkaç öne çıkan çocuğa dikte ettikleri şeyleri sergiletmekten ibaret olanların dikkatini çekmezdim. Toplum içinse kör bir çocuktum nihayetinde. Bugün birçok alanda söz söyleyen, faaliyet yürüten, bir sürü müzik aletini uzmanca çalan, bilişim alanında çalışmalar yürüten biriyim. Bu benim özel yeteneklerimden kaynaklanmıyor. Çok zengin olmamızdan da kaynaklanmıyor ki değildik zaten. Bu tamamıyla çocuğunun yeteneklerinin ve hayalinin peşinden koşan bir anne sayesinde oldu.

Peki niye böyle oldu? Ben çok şanslıydım, niye ihtiyacı olan çocuklar bu şansa sahip değildi? Annem benim sınıf arkadaşlarımdan da annesi oldu. Onlara kitap okur, elinden geleni yapardı.

Başkaları da böyle olmayı tercih etmiş olsaydı, eğitimciler çerçevelerinin dışına çıkabilseydi, toplum her çocuğu kendi çocuğu olarak sahiplenseydi; kimse “ben ölürsem çocuğum ne olacak” diye dert edinir miydi?

Bir çocuk vardı benim yaşıttım. Adına Ali diyelim. Mental problemleri vardı ve 4. Sınıfa geçtiği sene annesi ölmüştü. Bir gecekondu mahallesinde toplum o çocuğu büyütebilirdi. Köstek olmayı seçti. Bize gelirdi. Annem onunla ilgilenir, ben sohbet ederdim. “Niye evinize alıyorsunuz” diye olay yarattılar. Umurumuzda olmadı elbet ama yaralayıcıydı. Değerlendirilebilecek yönleri vardı ve değerlendirilmedi. Ona rağmen, topluma rağmen kendi yaşamını kurdu.

Şimdi Twitter’da engelli çocuk anne ve babalarının “ben ölürsem ne olacak” sorusunu gördükçe öfkeleniyorum. Hayır o ailelere ya da çocuklara değil, o soruyu insanların zihnine mih gibi çakan sisteme. Niye kimse bir araya gelip bunun üzerine konuşmuyor? Neden çözüm nedir tartışılmıyor? Nefretin köpeklere kadar ulaştığı bir toplum için çok şey istiyor olarak görülüyor olabilirim ama engelli olsun olmasın çocukların güven içinde yaşayacağı ortamı yaratmazsak neye yarar ki aldığımız nefes?

Bu konu ne zamandır aklımda ama yazmaya cesaret edemiyordum. Yazarlarımızdan birisi “yazılmalı ama” dedi. Bir çözüm önerim, somut bir çözüm önerim olmayan konularda yazmam. Yazdım ama. En azından bir çentik olsun diye yazdım. Belki üzerine konuşmaya sebep olur diye yazdım. Dindirmek isterdim kaygıları ama gücüm yetmiyor. En fazla ses olayım dedim. Elimden gelen buydu. Belki başkalarının elinden de başka şeyler gelir. Yeter ki adım atılsın. Özneleri dinleyerek tabii. Herkes üzerine düşünsün. Şu nefretin panzehri olur belki. Ne dersiniz?

Babalar ve Bisikletler

Yazan: J. Michael Jones

Çeviren: Ali Çolak

ali.f.colak@gmail.com

Sayı: 126, Ağustos 2024

Michael Jones, Alabama Ulusal Körler Federasyonu'nun başkanı. Kendine ve küçük bir çocuğun babasından beklediği her şeyi yapabilme kapasitesine inancı var-karşısındaki görevi tam olarak nasıl yerine getireceğinden emin olmasa bile. Kızı Laura'nın babasına güvenebileceğini bildiği gibi o da kendisine güveniyor. İşte söyleyecekleri:

Hayattaki en büyük sevincim kızım Laura'nın büyümesine ve öğrenmesine şahit olmak. Kör olmanın bu zevki azaltmayacağını biliyorum, çünkü Ulusal Körler Federasyonu ile olan ilişkimden öğrendiğim birçok beceri var. Çoğunlukla, durumlarla başa çıkmakta kendime güvenmeyi öğrendim. Hiç deneyimim olmayan durumlarla başa çıkma konusunda bile kendime güveniyorum. Federasyon, kör bir kişinin kendine güvendiği taktirde hemen hemen her görevde başarılı olabileceğini öğretir.

Laura'nın kendisi için yeni bir beceri denediği her sefer, benim körlük becerilerimi uyarlamam için yeni bir görevdi. Bu değişikliklerin çoğu oldukça incedir ve neredeyse hiç fark edilmez, biri dışında.

Laura'nın üçüncü doğum günü için ona eski tarz bir üç tekerlekli bisiklet aldım, bu ona yeni bir hareket kabiliyeti sundu. O üç tekerlekli bisiklette onu takip etmek için sayısız saat harcadım. Onu bu konuda yönetmek kolaydı çünkü üç tekerlekli bisiklet uzaktan duyabileceğim kadar gürültülüydü. Ön verendamda oturup gittiği her yerde onu dinleyebiliyordum ve kontrolden çıktığında ya da gitmesini istemediğim bir yere gittiğinde koşup onu yakalamam için yeterince yavaştı.

Dördüncü doğum gününde, eğitim tekerlekleri olan normal bir bisiklete terfi etti. Üç tekerlekli bisiklete çok benzer şekilde, eğitim tekerlekleri olan bisiklet gürültülüydü ve çok hızlı değildi. Bu, alanını üç tekerlekli bisiklete nazaran genişletti, ancak bu yine de benim için yönetilemeyecek bir durum değildi. Laura'nın içinde kalması için açıkça tanımlanmış sınırlar koyuyordum ve genellikle itaat ediyordu. Bu sınırları belirlemek onu çok daha kolay izlememi sağladı. Çok güzel vakit geçirirdik. Alanını genişletmek istediğinde parka giderdik, ben de onu koşu parkurunda takip ederdim. Çok iyi egzersiz yapıyordum ve o çok eğleniyordu.

Beşinci doğum günü geldi çattı ve Laura için eğitim tekerlekleri olmadan bisiklete binme zamanı gelmişti. Bisikletin tekerleklerini çıkarmama izin vermekte tereddüt ediyordu. Kaderin cilvesi, bir gün eğitim tekerlekleri kırıldı ve seçenekleri ya tekerleksiz binmek ya da hiç binmemekti. Laura bunu çok tehdit edici bir durum olarak gördü ve ilk tepkisi, "Baba, bana öğreteceksin" demek oldu.

Çocukluğumda her zaman iyi bir bisiklet sürücüsüydim. Eğitim tekerlekleri olmadan sürmeyi öğrendiğim günü, dengeyi bulup uçarcasına bisikleti sürene kadar sürekli düşmemi hatırlıyorum. Laura'nın yaşındayken görme yeteneğim çok zayıftı ama bu beni bisiklete binmekten asla alıkoymadı. Daha sonra on iki yaşında görme yeteneğimi tamamen kaybettiğimde, bisiklete binmeye devam ettim, çevrem zihinsel bir görüntüsünü kullanmanın yanı sıra işitme duyumu ve bisiklet tekerleklerini kullanarak yoldan sapıp sapmadığımı anladım. Büyük keyifle sürdüm bisikletimi.

Körlük beni çocukken bisiklete binmekten alıkoymamıştı, ama şimdi kızıma bisiklete binmeyi öğretmenin zamanı gelmişti. Bu görevi nasıl başaracaktım? Eğitim tekerlekleri olmadan bisiklete binmek, daha fazla hız ve mesafe anlamına geliyordu. Artık onu takip edebilmemden emin olamayacağımı biliyordum. Eğitim tekerleklerinin olmaması aynı zamanda bisikletin çok fazla ses çıkarmayacağı anlamına da geliyordu. Ama bütün bunlar önemsizdi. Ona eğitim tekerlekleri olmadan sürmeyi öğretmek gerekiyordu ve bu görevi bana vermişti.

Laura'nın, gören arkadaşlarımın birinden yardım almamı kabul etmeyeceğini biliyordum, ben de kabul edemezdim. Bu sadece babası tarafından yapılabilecek bir görevdi. Ulusal Körler Federasyonu beni bu görev için çoktan donatmıştı. NFB'deki körlerden en iyi uzun beyaz baston eğitimini almıştım ve Federasyon'dan binlerce kez duymuş ve okumuştum ki, olumlu bir tutum ve kendime güvenerek her şeyi başarabilirdim.

Bu hatırlatmayı kuşanarak, bisiklet sürmenin ilk dersini vermek için yola çıktım. Laura bisiklet kaskını taktı ve ben sabit tutarken bisiklete tırmandı. Bir nutukla işe başladım. Ona düşeceğini ve bazen canının yanabileceğini, ama endişelenmemesi gerektiğini çünkü muhtemelen birçok kez düşeceğini ve çok fazla acımayacağını söyleyerek başladım.

Bu ilham verici dersle birlikte bisikletten inmeye başladı. Hemen çenemi kapatıp elimdeki göreve devam etmem gerektiğini anladım. Bir elimde bastonum, diğer elimde bisikletin gidonuyla hareket etmeye başladım. Birkaç dakika bu şekilde yürüdük ve koştuk. Bu işe yarıyordu, o kadar ki bastonumla ve bisikleti tutarken ben yolumu gayet iyi buluyordum, ama o pek bir şey öğrenmiyordu.

Ben de her babanın yapacağı şeyi yaptım. Bir elimi koltuğun arkasına, diğerini de gidona koydum ve ona bisikleti sürmesini söyledim. Yaklaşık iki adım attım ve bisikleti güzelce ittim. Tahmin edileceği gibi, yaklaşık on metre gitti ve düştü. Bir dahaki sefere yaklaşık yirmi metre gitti ve özgürce sürmeye başlayana kadar böyle devam etti.

Aradan iki yıl geçti ve Laura bisiklete binmeyi çok seviyor. Aslında, bu konuda oldukça iyi. Yakında iki kişilik bir bisiklet sürece kadar büyük olacak ve o ve ben birlikte çok eğleneceğiz.

Laura'ya göre, körlük her zaman benim zelliklerimden biri olmuştur, tıpkı saçlarımın dökülmesi gibi. En nihayetinde, krlgmn bisiklete binmeyi öğretme yeteneğim üzerinde hiçbir etkisi olmadı.

nemli olan, Laura'nın babasının her durumla başa çıkma yeteneklerine olan sarsılmaz güveni ve inancıydı. O ve ben ne yaparsak yapalım-havaalanında seyahat etmek, farklı yerlere gitmek, yüzme öğretmek ya da sadece bir sokakta yürümek- her zaman Federasyon'un krlgn fiziksel bir sıkıntıdan başka bir şey olmadığı felsefesine uymak için elimden gelenin en fazlasını yaptım. Ve öğrendiğim körlük becerilerini tamamen normal bir hayat yaşamaya yardımcı olmak için kullanıyorum.

BİRLİKTE OKUYALIM MİNİĞİM 6

NORMAL ÇOCUKLAR KİTAP TANITIMI

Ayşe Turgay Gümüş

sevgiozgulruktur@gmail.com

Sayı: 126, Ağustos 2024

Ağustos'un en ateşli günlerinin yaşandığı İzmir'den yeniden kucak dolusu sevgi ve selamlar kıymetli okur. Bu sıcak yaz günlerinde soğuk da olsa kafanızı her hangi bir ütüyle ütülemeyecek olsak da bu sayımızdaki yazımızda bahsini edeceğimiz kitap, sakatlık mücadelesinin içinde az ya da çok var olmuş her bireyin beynini bir dönem yakmış olan normallik ve anormallik kavramları üzerine...

Kitabımızın adı, normal çocuklar. Fransız yazar Michael Escoffier tarafından yazılmış. Laure Monloubouu tarafından resimlenmiş. Kitabı Korkut Erdur dilimize kazandırmış. Michael Escoffier'in dilimize çevrilmiş kitapları şunlar: Normal Çocuklar, İyi Kalpli Küçük Tavşan, Büyük Beyaz Tavşan, Sihirbaz Tavşan, Süper Güçlerimi Kaybettiğim Gün

1970 yılında Fransa'da doğan yazar yazmanın büyüüne erken yaşta kapılmış. Fransa ve Kanada'da yaşamını sürdürüyor.

Sizce normal çocuk var mıdır? Kitabımızın kahramanı Zita yaptığı uzun gözlemler ve incelemeler sonucunda olmadığına karar veriyor. Bir gün teneffüste Logan adındaki arkadaşı Zita'ya normal olmadığını söylüyor. Zita akşam eve döndüğünde anne ve babasına normalin ve anormalin ne olduğunu soruyor. Babası, normalin herkesin yaptığını yapmak, herkese benzemek olduğunu söyleyince Zita ertesi günden itibaren sınıf arkadaşlarını gözlemlemeye başlıyor. Gözlemlerinin sonucunu her akşam bir deftere kaydediyor. Kimi konularda normal ile anormal olanın sınırları kızlar uzun saçlıdır erkekler kısa saçlıdır gibi net çizgilerle çizilse de bazen patates

kızartmasını ketçaplı yiyenlerle mayonezli sevenlerin sayısı eşit olunca sınır çizgisi puf diye ortadan kayboluveriyor. Bu durumda normal olanı yapan çoğunluk hangi grup? Neyse ki patates kızartmasına alerjisi olan bir arkadaşını fark ediyor Zita da bu sorun da çözümlüyor. Zita'nın yaptığı çok sayıdaki gözlemin ve defterine aldığı notların sonucu ne mi? Tabi ki sınıfta normal olan tek bir kişi var o da Zita'ya normal olmadığını söyleyen Logan. Bu durumda bir anormallik olduğunu düşünen Zita, Logan'ı yakından gözlemeye başlıyor. O da ne Logan da f harfinin kıvrımlarını herkesten farklı yapıyor. Öyleyse Logan da bir anormal. Logan da anormalse normal çocuk kim? Zita'ya göre hiç kimse.

Biz henüz bu kitabı Mısra'mızla okuyup yorumlayamadık. Çünkü arkadaşımız bizim için okuyup kaydetti, biz de yazdık ama, henüz yazdıklarımızı kitaba yapıştıramadık. O nedenle küçük hanımın kitaba dair yorumlarını yazamıyoruz buraya ama, siz bir an önce alın ve kendi belirleyeceğiniz yöntemlerle çocuğunuzla okuyup tatlı tatlı sohbet edin hiç beklemeden. Kim bilir ne tatlı sorular sorarlar bununla ilgili.

Görselleri, çocukların kafalarından geçenlerin düşünce balonlarıyla belirtilmesi kitabı klasik anlatı kitaplarından ayırıyor. 0-3 yaş dönemi çocuklar için kaleme alınmış olsa da kitabımız, aslında bütün okul öncesi çocuklarla çok rahat okunabilecek bir kitap. O yüzden siz oradaki yaş aralığına aldanıp 5 yaşındaki çocuğunuza uygun olmadığı kanısına varmayın. Yirmi sekiz sayfadan oluşan bu kitapta öyle uzun cümlelere yer verilmemiş. Bu sayede sayfa aralarında çocuğunuzla sohbet etme imkânı doğuyor. Çocuklarıyla normal-anormal kavramları üzerine hatta bu kavramların yersizliği üzerine sohbet etmek isteyen ebeveynleri kitabı anormal bir ısrarla okumaya davet ediyoruz. Son olarak bütün bu normal ve anormal konuşmalarının engelliğin normalliği ve anormalliği üzerine yapılacak bir söyleşiye çeşit çeşit patikalar açacağını artık söylemesek iyiydi ama dilimiz yine durmadı.

Anormal sıcakların yaşandığı şu ağustos günlerinde şimdilik bizden bu kadar ey okur.

O zaman ne diyoruz? Sıcak da olsa soğuk da normal de olsa anormal de bizi okumaya devam edin anacım.

Zaman Tünelinde Sakatlık Yolculuğum

Gülcan Altun

guleycane@gmail.com

Sayı: 126, Ağustos 2024

Geçenlerde ziyaretime gelen seçilmiş kardeşim ile balkonda oturuyorduk. İçinde bulunduğum durumu ve psikolojimi kendisine göre değerlendirdi ve bana şöyle bir öneride bulundu. Bir ev düşün. İçine beş yaşındaki Gülcan'ı koy. Sonra on yaşındaki Gülcan'ı. Daha sonra on beş, yirmi, otuz, kırk yaşındaki Gülcan'ı ve şimdiki seni bir araya getir. Konuştur onları. Neler değişti hayatta ve sende...

O bana bunları anlatırken körlüğümle başlayan yeti farkı hayatımda değişen şeyleri hikâyeleme fikri geldi aklıma bir dergi yazısında. Bende, çevremde, ülkemde ve dahası dünyada olan biteni zaman tüneline koymak. Muhtelif zaman ve yazılarda hep yaptık bunu ben ve diğer arkadaşlarım ama bütünlüklü olarak toparlamak isterim bir kez daha.

Sağ gözümün kapkaranlık kör olduğunu fark ettiğimde sekiz ya da dokuz yaşındaydım. Benim için gereksiz bir ayrıntı gibiydi. Allah'ın insana verdiği iki aynı işi yapan organ bunun için her halde dedim ve diğer gözümün gördükleriyle yaşama devam ettim. Yani o zamanlar yeti farklı olmak bana uzaktı henüz. Üzerinden yaklaşık iki yıl geçtiğinde gören gözüme giren bir parmak darbesiyle engelli biriydim artık. Ancak doktor ergenlik çağı bitene değin idare etmemi, sonrasında bir ameliyatla gözümün eskisi gibi olacağını söyledi. Elimi eteğimi hayattan çekip ergenliğin bitmesini beklemeye koyuldum. Anlaşıldığı üzere kafamda kurduğum dünyaya göre ben hala engelli değildim. Dolayısıyla engelli camiası ile ilgilenmeme gerek de yoktu.

Oysa alttan alttan benim yerime birileri ilgileniyormuş bu dünya ile. Zira benim gözümün falan açılmayacağına kanaat getiren babam, "seni körler okuluna göndereyim mi? Daha iyi

eğitim alırsın orada belki" deyiverdi. Ancak ben ergenliğin bitişine odaklanmışım. O yaşa geldiğimde her şey bitecekti. Körler okuluna ne gerek vardı?

Halbuki krlğm gitgide artıyor üstüne de hareket sistemim yavaştan yavaştan arıza çıkarmaya başlamıştı. Sanırım artık fark etmiş olacağım ki on beş yaşında liseye geldiğimde "sen artık bir krsn" diyebildim kendime. Dışarıya açılmaya ve diğer insanlarla iletişim kurmaya başladım. Hala krler kütüphanelerine, Braille yazıya, kabartma saate ve beyaz bastona çok uzaktım. O zamanlar evimiz ülkenin üçüncü büyük şehrinde ama onun şimdiye göre merkeze daha uzak bir ilesindeydi. Kitle iletişim araçları bu kadar gelişmiş değildi. Bizim evremizde de başka engelli yok gibiydi. Hatta kr hiç yoktu. Babam benden gizli o yıllarda Karşıyaka'daki krler derneğini şöyle bir araştırmış. Oradaki bir krle tanışıp sohbet etmiş. Ben bunları çok sonraları öğrendim.

Kabartma yazı ile ilk tanışıklığım on üç yaşında gittiğim Aydınlık Evler İlkokulu'ndaki yaz kursunda oldu. Orada kabartma okuma yazmayı ve bir ve iki harfli kısaltmaları kaba taslak öğrendim. Çok sonraları niversite yıllarında krler okulunda okuyan arkadaşlarımın desteği ile Braille yazı kültürümü geliştirdim. O günlerde aylık dergileri kendime defter yaparak tuttuğum günlükler hala durur.

Kütüphaneler oturduğumuz yere uzaktı ve posta ile kitap gönderme imkânı o zamanlar yoktu ya da ben bilmiyordum. Yılar yıllar sonra Gültekin Yazgan'ın Kr Uçuş kitabında bin dokuz yüz ellilerde İngiltere'den kabartma kitap getirtilip okuduğunu öğrenince çok utandığımı ve üzüldüğümü hatırlıyorum.

On yedi yaşında liseyi bitirmek üzereydim. Bununla birlikte niversiteye hazırlanıyordum. Bir bayram akşam stlsnde evde tek başıma TRT FM dinlerken bir dinleyici telefonu hayatımın dönüm noktalarından biri oldu. Adını Sinan olarak söyleyen dinleyici

okuyucuları o zamanlar Ankara'da yeni kurulan Altı Nokta Körler Kütüphanesi'ne kitap seslendirmeye davet ediyordu. Çok heyecanlanmışım. O telefonu kapatır kapatmaz hemen radyoyu aradım. Konuşmasında kaçırdığım noktalardan emin olmak istiyordum. Aklımdaki soruları telefonu açan radyo görevlisine sordum. O da daha iyi iletişim kurabilmem için sonradan Sinan Saltık olduğunu öğrendiğim arkadaşın telefonunu verdi bana. Numarayı hemen çevirdim. Sinan Saltık beni çok sıcak karşıladı. Aklımdaki tüm sorular yanıtını buldu. Benim de Altı Nokta Kütüphanesi yolculuğum böyle başladı.

O yıllarda kitaplar kasetlerden dinlenirdi. Bilmeyen gençler için kaset, içinde teybin döndükçe çevirdiği bir bant bulunan kırılabilir sert plastikten bir araçtı. Zaman zaman o bantlar bozulur ve teyp onu sarar hatta bazen kopartırdı. Bu nasıl can yakan bir şeydi bilemezsiniz. Sonra bandın yıpranan bölümü kesilir, iki uç oje ya da uhu ile yapıştırılırdı. Kitabı okurken arada kesilen bölümün neden olduğu kopukluk görmezden gelmeye çalışılarak dinlenirdi. Bazen bu kasetler postada gidip gelirken işinden bezmiş görevlilerin fırlatıp atması sonucu kırılırdı. Postadan gelen şişkin zarfın içinden çıkan kırık kasetler nasıl can acıttırdı. Görevlilerin soyu sopu bir güzel yad edilirdi zarfı açan körce.

Sonraları kitaplar CD halinde çoğaltılmaya başlandı. Bu kasetten daha kolay taşınabilir bir şeydi. Üstelik CD'ler postada kırılma tehlikesi olmaksızın elimize ulaşırdı. Ancak CD çizildiğinde CD çalarda atlamalara neden oluyor ve bu da sesli kitap zevkinin içine ediyordu.

Şimdilerde GETEM gibi sanal ortam kütüphaneleri bilgiye erişimi çok kolaylaştırdı. Önceki gibi kütüphaneyi telefonla aramak yok. Ellerinide listeden seçtiğin kitaplar var mı diye sorgulamak yok. Ellerinide istediğin kitap yoksa hangisi var diye tek tek sormak da yok. Aradığın hiçbir kitap yoksa elinizde ne varsa onu gönderin derdi de yok. Kitabın postadan gelmesini yürek ağızda beklemek de yok mesela. Üç kitapla sınırlı gelen kitaplar postada bir ziyana uğramadıysa eğer süresi içinde okuyup postaneden geri göndermek problemi de yok. Ara bölümüne istediğin

kitabı yazıyorsun. Listede varsa çıkıyor. İster site üzerinden dinliyorsun ister indirip bilgisayarından takip ediyorsun. Oh! Ne ala memleket.

Üstelik artık sesli kitaba da bağlı değilsin. Metin formatlı kitapları okumayı da seçebilirsin. Hatta bilgisayar olmaksızın elindeki akıllı telefon marifeti ile dilediğin bilgiye internetin çektiği her yerde ulaşabilirsin. Veya çeşitli uygulamalar sayesinde cihazını indirdiğin dokumanı dilediğin her yerde her zaman okuyabilirsin. Gel keyfim gel. Bu saatten sonra yeter ki iste ve yeter ki veriler erişilebilir olsun.

İlk kabartma saatimi üniversite kaydını yaptırdığımız gün babamla birlikte satın almıştık. Yakınlarda bir kör derneği olduğunu söyledi sorduğumuz birileri. Hayatımda bir adres bulmak için o kadar uzun yürüdüm mü bir daha, sanmıyorum. Biraz ileride diyordu sorduğumuz herkes. O biraz ileri bir türlü gelmiyordu. Bir süre sonra otobüsle gittiğinde babam, "biz o gün ne kadar uzun yürümüşüz" diye ifade etmişti. Sonunda ulaştığımız kör derneğindeki dernek başkanına kabartma saat sorduk. Şanslı olduğumuzu söyledi başkan. Elllerinde İsviçre'den gelme bir kabartma saat vardı. Yanlış anımsamıyor isem sekiz yüz lira ödeyip o saati almıştık. Yanındaki düğmeye basınca kapağı açılıyordu saatimin. Yelkovan ve akrebe nazikçe dokunmak ve saati kimseye sormadan bilebilmek müthiş zevk veriyordu. İkinci kabartma saatim Hollanda'dan babamın halası kızının getirdiği bir saatti. Hala durur vitrinimde. Müzede sergilenircesine, artık durmuş olarak. Malum günümüzde bilgisayar ve cep telefonları bu işi yerine getirdiğinden çoğu insan saat kullanmıyor veya aksesuar olarak tercih ediyor. Ben onlardan değilim.

Beyaz bastona gelince, elime ilk bastonumu aldığımda üniversitedeydim. Yurttaki oda arkadaşım beni beyaz baston ile tanıştırdı. Sanırım ilk bastonumu arkadaşımınla bu sefer onun üyesi olduğu dernekten almıştık. O kadar mutlu olmuştum ki. Hemen açıp yurdun etrafında dolanmaya başlamıştım. Arkadaşım şaşırıldı. "Aferin sana Gülcan, çoğu doğuştan kör, hatta körler okulunda eğitim alan birçok kör bastonu eline almakta senin kadar istekli değil," dedi. Arkadaşımın bu söylemi çok garibime gitmişti. "İyi de baston kullanmayıp alakasız bir yöne

gitsek ve gittiğimiz yerde saçma sapan bir engele çarpsak ya da çukura düşsek daha mı iyi?" diye sorduğumu hatırlıyorum. Baston kullanırken görülmekten daha aciz bence bu diye düşündüğümü anımsıyorum. Şimdi körlüğümün yanı sıra total da olduğumdan bir de üstüne üstlük denge bozukluğum bulunduğundan tek başına beyaz baston yetemiyor bana dışarıda. Bina içinde beni kotarıyor da sokakta tek koltuk değneğine de ihtiyaç duyuyorum bağımsız harekette. Çoğunlukla babamı baston olarak kullandığımı itiraf ediyorum ama.

Bir çırpıda klavyeye oturduğumda kafamdan, düşlerimden ve düşüncelerimden dökülenler bunlar kişisel yeti farkı tarihime dair. Sizler de bir zamanlar Nuri Turhan'ın yaptığı gibi kendi körlük ya da yeti farkı tarihinizi paylaşılırsanız okumaktan ve izin verirsiniz yayımlamaktan mutluluk duyarız.

Satırlarıma son verirken arkadaşım ile yazının başında bahsettiğim sohbeti yaparken aklıma gelen bir şiiri paylaşmak isterim. Şiir, Can Yücel'e ait diye dolaşılıyor sosyal medyada. Ben de öyle sanıyordum. Ancak araştırmalar sonucu öğrendim ki Ali Poyrazoğlu'nunmuş. Zaten şiirin dili Poyrazoğlu'na daha yakın.

20 YAŞ 35 YAŞ 40 YAŞ

VE BUGÜNKİ BEN

-Şunları bir araya toplayayım.

Bir güzel muhabbet edelim- diye düşündüm.

Mutfak işinden de anlarım.

Donattım sofrayı.

Bayağı uğraştım.

Hepsinin, ayrı ayrı ne yemekten ne içmekten hoşlandığını iyi bilirim.

Bayağı da para gitti.

Birinin yediğini öbürü yemez.

Ötekinin içtiğini beriki içmez.

Dört kişilik sofrayı kurdum.

Mumları da yaktım.

Bak hepsi, Erick Satie severdi.

Hatırladım.

Müziği de ayarladım.

Geldiler.

20 yaşında ben,

35 yaşında ben,

40 yaşında ben ve

Bugünkü ben dördümüz.

Birden 20 yaşımı, 35 yaşımın karşısına oturttum.

40 yaşımın karşısına da ben geçtim.

Yirmi yaşım, otuz beş yaşımı tutucu buldu.

Kırk yaşım ikisinin de salak olduğunu söyledi.

Yatıştırırım dedim.

-Sen karışma moruk- dediler.

Büyük hır çıktı.

Komşular alttan üstten duvarlara vurdular.

Yirmi yaşıım kırk yaşııma bardak attı.

Evin de içine ettiler.

Bende kabahat.

Ne çağırıyor sun tanımadığın adamları evine...

Ali Poyrazoğlu

Çamaşır İşlerine Sıfırdan Giriş – 4

Murat Kefeli

m.k@muratkefeli.com.tr

Sayı: 126, Ağustos 2024

Peşin peşin söyleyeyim: Yazı dizisinin bu bölümü ve sonrasında yazılanların bir kısmı size "doğru" gelmeyebilir. Çünkü bu tür konular yaşanan coğrafyaya, aile kültürüne ve daha nice şeye göre değişiklik gösterebilir. Şu şekilde örnekleyeyim: Kimi kişi vardır yorganı nevresime soktukten sonra düğmelenen tarafı ayakucuna gelecek şekilde serer. Kimisi de bunun tam tersini yapar. Kimi kişi toz almadan önce süpürür kimisi toz aldıktan sonra. Sonuç itibarıyla ne artistlik yapmakla ne de artistlik yapanla uğraşın ve gidip annenizden öğrendiğinizi uygulayın. [Açık ağızlı gülümseme]

Önce birkaç öneri ile başlayayım. Böylece yeteri kadar deneyimli oldukları için yazı dizisinden pek de faydalanamayacaklarını düşünenleri dürtelim.

TOKALAR

Çamaşır yıkarken beni en çok sinir eden şey çarşaf, nevresim veya lastikli çarşafın diğer çamaşırın etrafına dolanmasıdır. Eski makinemde daha seyrek olan bu uyuz konu, daha yüksek devirli ve kapakla kazan dibi eğimli olan yeni makinede daima yaşanan bir uyuzluğa dönüştü. Kabul, tüm çamaşırını makineden tek parça olarak çıkarmak oldukça körcül ama o bohçayı asmadan önce ayırma çok can sıkıcı. "Aldırma, yine de temizleniyor" demesini saymazsak annemin de bir çözüm önerisi olmadı. İşte, işte insanlığın önünde bir duvar gibi yükselen bu hain engeli çoraplarımı birbirine bağlarken aklımda çakan bir şimşekle yıktım, sevgili kördaşlar! [Açık ağızlı gülümseme]

Muhtemelen benden önce zaten keşfeden olmuştur ancak ben yine de bulduğum çözümü paylaşayım: Tuhafiyecide satılan ve çocuklar için üretilmiş saç lastiklerini kullanmak. Çarşafı şöyle bir öne doğru silkeledikten sonra ayakucunun her iki tarafından tutup çarşafı büzüştürüyorum. Lastiği geçirip elli santim kadar içeri çekiyorum. Aynı işlemi diğer uçtan da yapıyorum. İki lastik çoğunlukla yetiyor ama isterseniz üç tane de geçirebilirsiniz. Aradaki mesafe çok yakın olmadığı için çarşaf diğer çamaşırların çevresine dolanamıyor ve yeteri kadar da temizleniyor. Sadece tam ortaya tek bir lastik takmak bile o uyuz ıslak çamaşır bohçasıyla karşılaşma olasılığınızı azaltıyor.

Çorap eşleştirme sürecinde de aynı yöntemi önerebilirim. Çengelli iğne pek güvenilir değil; plastik çorap tutaçları deseniz takada-tukada ses çıkarıyor; silikon çorap tutaçlarıysa fiyat ve kullanım süresi arasında akıl dışı bir dengesizliğe sahip. Kısacası çocuk saç lastiği bu iş için bence ideal. Silikon tutaçlar gibi sıcak sudan etkilenip hızlı deforme olmuyor -ki olsa kaç yazar, fiyatı ucuz.

KİRLİ ÇAMAŞIR SEPETLERİ

Piyasada çift gözlü kirli çamaşır sepetleri olduğunu bilmeyenler vardır sanırım? Yani eğer kirli çamaşırlarınızı koyduğunuz sepet tek gözlüyse ve beyaz-renkli ayrımını içine koyduğunuz iki farklı çöp poşetinde yapıyorsanız buna mecbur değilsiniz. Aslına bakarsanız kırtasiyeden alacağınız tabaka mukavvayı kirli çamaşır sepetinin içi genişliğinde kesip tornavida ile mukavvaya açacağınız deliklerden ince telle sepete bağlamanız hâlinde aynı sonuca ulaşabilirsiniz.

Tabii ben bunları bekâr yaşamı çerçevesinde yazıyorum. Dört kişilik bir ailenin çamaşırlarından sorumlusanız sizin için de güzel bir haberim var: İki kirli çamaşır sepeti birbirine yapışık olarak da satılıyor. Hatta ve hatta Çinliler bu sepetlerin dubleksini de yapmış. İki sepet üst üste duruyor ve her iki sepetin üst kısmı çöp kutularında olduğu gibi sallanan bir şapkayla kapatılmış. Çamaşırları oradan attığınızda sepet alanına düşüyor. Sepet alanıysa tıpkı

bir mutfak dolabı kapağı gibi açılabilir. Zamanı geldiğinde kutunuzu açıyor akıllıca davrandıysanız çöp torbasına düşmüş çamaşırlarınızı alıyorsunuz. Sonuç? Evreşe yolları dar, size pazarda leğenci aramak var.

ÇAMAŞIRLARI AYIRMA

Temelde, yıkama sürecinde çamaşırların beyaz-renkli olarak iki gruba ayrılması neredeyse evrensel bir durum. Ne var ki, artık bir mecburiyet değil. Bu ayrımın temel sebebi yıkama sürecinde boya akıtan kumaşlarmış. Hazır giyim üreticileri sanırım artık daha gelişmiş boyama teknikleri kullanıyor. Çünkü bazen beyazların arasına karışmış yeşil tişörtümü asılmış gören annem, "Eski zamanlarda olsaydı şimdi tüm kıyafetlerin penguene dönmüştü" diyor. Üniversite öğrencisi değilseniz penguin olma riskini göze almayın ve beyaz-renkli olarak gruplamayı sürdürün.

Beyaz-renkli ayrımı sonrasında alt ayrımlar yapan kişiler vardır. Kimisi iç çamaşırlarını ayrı yıkar kimisi havluları beyazların içine koymamayı tercih eder. Bunlar en başta da dediğim üzere değişken konular. Bana göre her gün duş alan ve beden temizliğine dikkat eden birinin, iç çamaşırlarını uzun süreli bir yıkama programında tişört-kazak vb. ile yıkamasının bir sakıncası yok. Ama siz tutup üç günde bir duş alıyorsanız, taharet musluğunun yaşamınız için hiçbir anlamı yoksa ve bir saatlik bir yıkama programı tercih ediyorsanız pasaklının önde gidenisiniz demektir. [Açık ağızlı gülümseme]

Yıkama öncesi yapılan diğer bir işlem çamaşırın makineye atılma halidir. Kimi kişi çorap, atlet, pantolon gibi doğrudan tene temas eden giyim ürünlerini ters-düz eder. Yani iç kısmı dışa gelecek şekilde çevirerek makineye atar. Kimi kişi de bu işlemin tam tersinin doğru davranış olduğuna inanır ve çıkarma anında ters dönmüş olanları düzelterek makineye atar.

"Hangisi doğru?" sorusunun yanıtı bana göre tamamen kişisel temizlik alışkanlıklarına bağlı. Şahsen gövdemin ve bacağımın, oturduğum otobüs koltuğundan daha temiz olduğuna inandığım için ben kazak veya pantolonu ters-düz yapmıyorum. Açıkçası düz attığım bir dünya

atlet ve tişörtün ters dönmüş çıktığını dikkate alırsak bu konunun çamaşır makinesini zerre kadar ilgilendirmediğine inanıyorum. Umurunda bile değil hergelenin! [Açık ağızlı gülümseme]

PROGRAM SEÇİMİ

Dürüst olayım: Bu konuda deneyimim yok. [Açık ağızlı gülümseme] Makinem geldiğinde anneme sordum. "Ben 220 dakikalık programda 80-90 derecede yıkıyorum hep" dedi. Ayarladım. Sonrasında, "İstersen kısa program var tişörtleri yıkayabilirsin" dedi. "Tişörtlerin içinde ben olmadığım sürece o makineyi tişörtle doldurabileceğimi sanmıyorum" yanıtını verdim.

Amma velakin ve filhakika kullanım kılavuzundaki programlara şöyle bir baktım. Aslında uzun uzun da yazılabilir ama ben özet bir cümle kurmak istiyorum: Yıkama aşamasında su ısısının önemli olduğu kumaş türlerini tercih etmiyorsanız 70-90 derece aralığında bir sıcaklık ve kişisel hijyen anlayışımıza uygun bir süredeki tek programı kullanın gitsin. Ama ve lakin eğer küçük bir çocuğunuz varsa veya sık sık birkaç saatliğine bazı kıyafetler giyiyor ve sonrasında çamaşır sepetine atıyorsanız belki de seçeneklerinizi bilmeniz iyi olur. [Gülümseme]

Program düğmelerini öğrenmekle zaman kaybetmenize gerek olmayabilir ama "ek su al", "bir kez daha sık", "çocuk kilidi" ve başlangıç düğmesi fonksiyonlarını öğrenmeniz iyi olur. Özellikle başlangıç tuşu fonksiyonlarını mutlaka sorun. Bazı makinelerde Başla/Durdur tuşu dışında bir de "bitir/sıfırla" tuşu var. Makineyi çalıştırdıktan hemen sonra içine atmayı unuttuğunuz bir şeyi hatırlarsanız veya elektrik kesintisi vb. nedenle cihazın akı karışırsa sıfırlama işinize yarayacaktır. Çoğu makinede "Başla/Durdur" tuşuna 5-10 saniye basılı tutmak sıfırlama işlemi tetikliyor. Bilmeyen yoktur ama yine de söyleyelim; makinenin kapağı bu tür müdahalelerden sonra hemen açılmaz. Kapak kilidi 60-120 saniye sonra devre dışı kalır.

TEDBİRLİ OLMAK

Sevdiğim bir söz vardır: “Felaketlerin mantığı olmaz.” Evinizde küçük bir çocuk veya evcil hayvan varsa ve çok kısa bir süre bile makineyi doldururken oradan ayrıldıysanız kapağı kapatmadan önce mutlaka kazanı kontrol edin.

Bir arkadaşımın kedisinin bu şekilde öldüğünü şahsen gördüm. Google'da küçük bir araştırma yaparsanız kaşla göz arasında kazanın içine giren ve sonrasında ölen çocuk haberlerine ulaşabilirsiniz.

Aynı zamanda kapağı kapattıktan sonra çalıştır düğmesine basmadan önce elinizi kazan kapağının çevresinde bir tur çevirin. "Araya bir şey sıkışsa kapak kapanmaz; kapansa bile çalışmaz" demeyin. Kapanıyor ve aynı zamanda çalışıyor da vicdansızlar. Şahsen bir bornoz kuşağı ucu yüzünden koca bir odayı paspaslamak zorunda kaldığımı itiraf edebilirim. Asıl felaketi yaratan şey kuşağın sıkışması değil, makineyi başlattıktan sonra uyuklamaya karar vermiş olmamdı.

Çamaşır ayırma ve makineye atma sürecindeki diğer sorularınızı da annenize sorabilirsiniz. Zaten çoğunlukla hepimiz onların önerdiğini yapıyoruz; çünkü genelde haklı oluyorlar. Di mi? Ama Cemile Teyze? Hazır fırsatını bulmuşken yazılarımı seslendirdiğiniz için de bolca teşekkür ederim. Dergimizin editörü Burak'ın gençlik yıllarındaki çamaşır deneyimlerini sizden öğrenmeyi çok isterdim. Muhtemelen olaylar şöyle gelişmiştir, diye düşünüyorum:

C: Oğlum, beyaz ve renklileri birlikte yıkayamazsın.

B: Olmaz, anne... Olursa ayrımcılık olur.

C: Oğlum, boya akıtır bulanır çamaşırların.

B: Bu... bu bir sağlamlılık, anne. Bulanabilir, ben sağlamlılığa karşıyım.

C: Tamam, oğlum. Sen iyisi mi içeriye git.

B: Tabii ki anne!

G: Yani EEEH Dergi'den Gülcan'a göre B son sorunun yanıtında kesinlikle "tabii ki anne" dememiştir. "Baskılar bizi yıldırılmaz" sloganıyla salona doğru yürüyüşe çıkmıştır.

Burak ise bu yazıyı annesinin değil de Kübra hanımın okuyacağını bildiği için, Murat ile Gülcan'ın hain planlarının suya düşmesine zalimce gülmektedir.

Erişilebilir PDF Okuma Çözümleri Üzerine Bir Değerlendirme: Bookworm, qRead ve Adobe Acrobat Reader

Doğan Aydın

dadoganaydin@gmail.com

Sayı: 126, Ağustos 2024

Ekran okuyucular yardımıyla dijital ortamda hazırlanmış veya dijital ortama sonradan aktarılmış metinleri okumak aslında hiç zorlayıcı bir uğraş değil. Ah bir de şu Pdf'ler olmasa...

Ekran okuyucumuzun bir metni sağlıklı şekilde seslendirebilmesi için söz konusu metnin düzenlenebilir ve yeniden biçimlendirilebilir bir formatta olması gerekiyor. Örneğin Word ya da EPub formatındaki belgeler okuyucuya metnin hazırlandığı şablonu dayatmadığı için, bu belgelerin içerikleri kolaylıkla ekran okuyucular tarafından tanınabiliyor. Ekran okuyucumuz böylece başlıklar, liste öğeleri, tablolar, linkler, satırlar, paragraflar gibi metin öğelerini rahatça ayrıştırabiliyor ve bizlere bir web arayüzünde dolaşır gibi belge içinde gezinebilme olanağı sağlıyor.

Peki ya Pdf'ler? PDF dosyalarının amacı belgeleri hazırlandıkları şablonda değişiklik olmadan taşımak; farklı cihazlarda, farklı uygulamalarda belgenin halihazırdaki biçimsel niteliklerini korumaktır. Zaten Pdf'in açılımı olan Portable Document Format, Taşınabilir Belge Formatı anlamına geliyor. Pdf'lerin bu yapısı ekran okuyucularımızın metindeki farklı elementleri, biçimsel nitelikleri ve sayfa düzenini ayırt edememesine, yalnızca metne odaklanmasına yol açıyor.

Bu yazıda PDF gibi yaygın bir dosya formatı konusunda yaşanan bu erişilebilirlik problemlerini gidermek için çözümler sunan ve körler arasında sıklıkla tercih edilen üç uygulamayı, Bookworm, QRead ve Adobe Acrobat Reader'ı, karşılaştırarak uygulamaların bize

sunduğu avantajları ve dezavantajları, birbirlerine üstün gelen yanlarını, eksilerini ve artılarını kendi deneyimlerimden yola çıkarak anlatmaya çalışacağım.

Bookworm- The Universally Accessible Document Reader

Bookworm'un en büyük avantajı sadece Pdf'leri değil, neredeyse tüm belge formatlarını desteklemesi ve web sitelerindeki okumak istediğimiz gövde metnini ayırarak karşımıza getirebilmesi. Üstelik tüm özellikleri ücretsiz sunuluyor. Elbette burada PDF okuma özelliğine değineceğim.

Bookworm Pdf'leri açmak konusunda oldukça hızlı. Belge içinde gezinmek, arama yapmak veya istenen sayfalara gitmek de oldukça kolay. Ayrıca uygulama içinde dahili bir OCR, yani metin tanıma özelliği ve metni seslendirme aracı da bulunuyor. OCR için Windows OCR ve Tesseract seçenekleri sunuluyor. Ama tüm metni değil, üzerinde bulunduğumuz sayfaları tek tek tarayabiliyoruz yalnızca.

PDF okuma performansına gelince, metin elementlerini pek fazla ayırt edemediğini, ancak sayfadaki tüm metni, sayfa numaraları ya da dipnotlar gibi üst ve alt bilgileri eksiksiz okuduğunu söylemem gerekiyor. Üst bilgi ve alt bilgi konusu özellikle akademik yayınlarda oldukça önemli bir konu. Bu nedenle Bookworm'un yalnızca gövde metni değil, tüm sayfayı okuması önem arz ediyor.

PDF her ne kadar bir standart oluşturmak için ortaya çıkmış bir format olsa da Pdf'e dönüştürülen belgelerin bir standardı olmadığından üç uygulamada da kimi zaman benzer sorunlarla karşılaşılıyor. Örneğin bazı belgelerde ekran sentezleyicimizin aksanı kayabiliyor, sentezleyici sesi sanki farklı bir dilde okumuş gibi hareket edebiliyor ya da bozuk bir metni

okumaya çalışıyormuş gibi davranabiliyor. Bu gibi durumlarda Adobe Acrobat Reader dışında ekstra okuma seçenekleri sunan başka bir uygulama yok.

Bookworm'un diğer bir eksisi, tüm operasyonun tek bir geliştiriciye bağlı olması. 2022 yılından bu yana resmi bir sürümü çıkmadı. Bu yazı kaleme alındığı sırada web sitesinin bile çalışmadığını söylemem gerek. Tabi uygulama açık kaynaklı olduğundan 2022 yılından bu yana gayri resmi olarak geliştirilmeye devam ediyor ve ara sıra beta sürümleri yayımlanıyor. Son bilgilere göre uygulamanın geliştiricisi yeni bir ana sürüm için çalışmaya başlamış. Ama belirttiğim gibi tek bir kişiye bağlı olduğundan ve kurumsal bir desteğe sahip olmadığından gelecekteki varlığı konusunda soru işaretleri var.

[QRead- The Accessible eBook Reader for the Blind](#)

Kötü haberle başlayayım. Uygulama tamamıyla ücretli. Tek seferliğine 30 dolar ödemek gerekiyor. Bookworm'a göre desteklediği formatlar da oldukça sınırlı, ama PDF ve EPub'ı kolaylıkla ve en az Bookworm kadar hızlı biçimde, hatta kimi zaman Bookworm'dan da hızlı şekilde açabiliyorsunuz. Üstelik birden fazla belgeyi aynı pencerede, Control + Tab ile dolaşabileceğiniz sekmelerde görüntüleyebilirsiniz. Örneğin bir sekmede Pdf'iniz açıkken, diğer bir sekmede EPub dosyanızı okuyabiliyorsunuz. Bookworm'un QRead ya da Adobe Reader gibi farklı sekmelerde okuma özelliği yok.

QRead de tıpkı Bookworm gibi Dahili bir metin seslendirme aracına sahip. Yani ekran okuyucusuna bağlı kalmadan sistemdeki sentezleyiciler ile okuma yapılabiliyor. Belge içinde dolaşmak ve arama yapmak da oldukça kolay. Ama OCR için bir seçenek sunulmuyor.

Esasında uygulamanın üç program arasında en az seçenek ve özelleştirme imkânı sunan program olduğunu söylemem gerekiyor. Belki de bu nedenle oldukça akıcı ve sorunsuz bir

okuma deneyimi sunabiliyor. Tabii kimi belgelerde Bookworm'un algıladığı sayfa numaralarını algılayamadığını, bazı üst ve alt bilgiyi kesintisiz okuma deneyimine feda ettiğini da söylemeliyim. Bookworm'da sürekli okuma modu biraz sorunlu. Diğer sayfaya geçişler tek pencere içinde yukarı aşağı yönünde bir kaydırmayla değil de sayfaların çevrilmesi suretiyle gerçekleşiyor. Sürekli okuma modu açıkken sayfa sonunda uygulama sayfayı otomatik olarak çeviriyor ama bazen iki sayfa birden çevirmiş olabiliyor. Bunun yanı sıra sayfa çevrildiğinde okuma bazen otomatikman devam ediyor, bazense kendiliğinden duruyor. QRead bu konuda çok daha stabil çalışıyor.

Pdf'lerin ekran okuyucular için yarattığı genel problemin metin elementlerinin, sayfa düzeninin ve biçimsel niteliklerin düzgün şekilde algılanmaması olduğundan bahsetmiştim. QRead uygulaması piyasadaki en iyi ayrıştırıcıyı (parser) kullandığını iddia ediyor. Bu sayede belgenin sahip olduğu orijinal sayfa düzenini korumak konusunda avantajlı bir konumdalar. Örneğin Bookworm'da bir satırı okumak istediğinizde orijinal sayfa satırını değil, Bookworm'un ayrıştıramadığı birkaç satırı birden okuyacaksınız. Bu nedenle metin içindeki başlıkları, paragraf başlarını ya da sonlarını, satır başlarını ya da sonlarını, liste öğelerini ayırt edemeyeceksiniz. Hepsini art arda dizilmiş düz bir metin olarak algılayacaksınız. Bu elbette sadece okuma yapılacaksa ciddi bir sorun yaratmıyor. Ama metnin içinden bir paragraf seçmek istediğinizde muhtemelen seçtiğiniz kısım özgün belgedeki paragraf olmayacak, belki paragrafın bir kısmı, belki de diğer paragraflara da taşmış halini seçmiş olacaksınız.

QRead, kullandığı ayrıştırıcı sayesinde özgün belgedeki satır sonlarını ayırabiliyor. Ama bu özelliğin mükemmel çalışmadığını söylemeliyim. Bazen yanlış biçimde, satırın ortalarından bir kısmı ayırarak yeni satır oluşturabiliyor. Bu nedenle olması gerekenden daha fazla sayıda satırla karşılaşabiliyoruz. Ayrıca satır sonlarını keskin şekilde ayrıştırdığından dolayı her bir satır aynı zamanda ayrı bir paragraf haline gelmiş oluyor. Dolayısıyla QRead'de de paragrafları ayırt etmek çok kolay değil. Ama yine de uygulama bu konuda Bookworm'a göre daha avantajlı konumda.

QRead'in uygulama desteğine gelince, Bookworm'un gerisinde kaldığını söylemeliyim. Bookworm ağır aksak da olsa güncelleniyor. QRead ise 2019 yılından bu yana herhangi bir dokümantasyon güncellemesi yapmadı. Satış sonrasında itibaren müşteriyle bağlarını koparıyorlar diyebiliriz. Her ne kadar gayet stabil ve hızlı çalışsa da Pdf'lerdeki başlıklar arasında dolaşmak oldukça sorunlu. Başlıkları ya hiç algılamıyor ya da olması gerekenden daha fazla başlık varmış gibi davranıyor. Geribildirimlere de dönüş sağlanmıyor, dolayısıyla var olan hataların düzeltilmesi konusunda bir gelişme gösterilmiyor. Bu açıdan Bookworm'un daha avantajlı olduğunu söylemek gerek. En azından Bookworm'da sorunlar Telegram grubu aracılığıyla geliştiriciye ulaştırılabilir.

Adobe Acrobat Reader

PDF dosya formatının mucidi olan Adobe firmasının PDF okumak ve düzenlemek için geliştirdiği bu uygulamanın en bilindik özelliği yavaş olması ve sıklıkla donması. Evet, kör olsun ya da olmasın, hemen her kullanıcısının dile getirdiği bir sorun bu. O nedenle, hantallığının uygulamanın özellikleri arasında sayılması gerektiği kanaatindeyim. İşin içine programın erişilebilirlik ayarları ve her belge açışında o belgeye özel olarak ekran okuyucuyla okumaya hazır hale getirme işleminin girmesi, özellikle büyük belgelerin açılmasının beş dakikayı bulmasına yol açıyor. Elbette bilgisayarınızın sistem özellikleri de bu süreyi etkiliyor. Bu yüzden hızlıca açmak istediğiniz bir belge varsa Bookworm, QRead ya da Microsoft Edge'i kullanmanızı tavsiye ederim. Tabi Edge gibi tarayıcılarda erişilebilir olarak PDF içinde dolaşmak oldukça zorlayıcı bir süreç. Zaten bu nedenle erişilebilir uygulama arayışı içindeyiz. Ama yine de kısa ve sadece okumak için kullanılacak metinlerde web tarayıcıları da kullanılabilir. Tabii küçük boyutlu, 1 MB'ın altındaki belgelerde her zaman Adobe Reader'ın tercih edilmesinde bir sorun yok.

Diğer iki uygulamanın aksine Adobe Reader yalnızca PDF belgelerini açmak için kullanılıyor. Tıpkı QRead gibi aynı pencerede birden fazla sekmede belge açmak mümkün. Programın hem ücretli hem ücretsiz sürümleri bulunuyor. Yani ne Bookworm gibi tamamen

ücretsiz ne de QRead gibi tamamıyla ücretli. Ücretli sürümünde PDF düzenleme, yazı alanlarını doldurma, imza ekleme, silme, birleştirme, format dönüşümü, tüm dosyaya OCR işlemi uygulama gibi ek özellikler sunuyor. OCR özelliğinin kendi deneyimlerime göre Abby FineReader'dan daha iyi sonuç verdiğini söylemeliyim. Ama işlemin daha uzun sürdüğünü ilave etmeme gerek yok sanırım.

Yalnızca PDF okuma, belge içinde dolaşma ve arama yapma gibi özellikleri kullanacaksak ücretli olan Pro sürümüne ihtiyacımız yok. Ama yine de ücretinden bahsedeyim. Farklı planlar olsa da en uygunu aylık ödemeli yıllık plan. Onun da ücreti aylık 320 TL. Belgenin başlangıçta çok yavaş yüklendiğinden bahsetmiştim. Ama bir kere yüklendikten sonra gayet sorunsuzca metni okuyabiliyorsunuz. Tabii mesele sadece metni okumak değil, düzgün biçimde, orijinal düzene en yakın şekilde okuyabilmek. Bunun için Adobe Reader'dan daha fazla olanak sağlayan başka bir uygulama elimizde yok. Bu nedenle geç açılma sorununa katlanmak durumundayız.

Bookworm ve QRead tüm belgeleri aynı yöntemle okumaya çalıştığından ve sabit bir ayırma işlemi yaptığından bazı belgelerde sanki yanlış yazılmış bir metni okuyormuş gibi bozuk bir seslendirmeye karşılaşılabiliyoruz. Bu elbette nadir bir durum. Ama her zaman karşılaştığımız bir sorun olarak sayfa düzeni ve metin elementleri meselesi var karşımızda. Adobe Reader tüm bu sorunları gidermek için farklı okuma sıraları sunuyor bizlere. Her yeni belge açtığımızda veya okuma sırasını her değiştirdiğimizde metni baştan hazırladığından, diğer bir deyişle optimum okuma deneyimi için erişilebilirlik düzenlemesini baştan yaptığından diğer uygulamalar gibi hızlıca açamıyoruz belgeleri. Ama belgeyi istediğimiz hale, en verim aldığımız moda taşıdıktan sonra akıcı ve stabil bir okuma deneyimine ulaşabiliyor, okuma moduna bağlı olarak kimi zaman başlıklar, linkler, tablolar, satırlar, paragraflar arasında dolaşabiliyoruz.

Adobe Reader'ın üç temel okuma sırası, diğer bir deyişle üç farklı okuma modu var. Bazı belgelerde bu okuma sıralarına ek birkaç mod daha görünebilir. Ama biz daha çok bu üç modu,

özellikle ilk ikisini kullanacağız. Söz konusu modlar sırasıyla “Okuma sırasını belgeden anla,” “Soldan sağa, üstten alta okuma sırası” ve “Ham baskı akışındaki okuma sırasını kullan” şeklinde karşımıza çıkıyor.

İkinci ve üçüncü modlar üst bilgi ve alt bilgilerde kayıp olmadan, sayfa numaraları ve dipnotları da içererek metnin tümünü karşımıza getiriyor. Ama Bookworm örneğinde de gördüğümüz şekilde sayfa düzenini yok sayıyor. Hatta bu okuma modlarında tüm line break’ler, yani satır sonları kaldırıldığından dolayı tüm sayfa tek bir paragrafmış gibi algılanıyor.

“Okuma sırasını belgeden anla” seçeneği ise Adobe’nin belgeyi hazırlama süresini en fazla uzatan, buna karşın başlıklar, linkler, satırlar, paragraflar gibi metin elementleri ile sayfa ve metin düzeninin en iyi şekilde görüntülenebildiği okuma modunu sunuyor bizlere. Elbette genellikle üst ve alt bilgiler okunmuyor ama gövde metni çoğu zaman sağlıklı biçimde karşımıza çıkıyor. Tüm bu okuma modları ücretsiz sürümde var. Ama Pro sürümde ek olarak “Bulut tabanlı hizmetle belgeyi daha erişilebilir hale getirin” diye bir onay kutusuyla da karşılaşılıyor. Bu özellik “Okuma sırasını belgeden anla” modu seçildiğinde görünüyor ve elementler ile sayfa düzeninin algılanması konusunda daha iyi bir sonuç elde etmemize olanak tanıyor.

Son Açıklamalar

Görülebileceği üzere üç uygulamanın da belli avantajları ve dezavantajları var. Ben üçünü de yeri geldikçe kullanıyorum. Siz de uygulamaların sunduğu olanakları değerlendirerek elinizdeki belgeye ve beklentilerinize göre tercihte bulunabilirsiniz. Bookworm’un neredeyse her dokümanı açabildiğini ve ücretsiz olduğunu, QRead’in popüler formatları açmanın yanı sıra birden fazla sekmede çalışabilmeye ve kesintisiz okumaya olanak sağladığını, Adobe Reader’ın ise farklı erişilebilir okuma sıraları sunarak en verim aldığımız modu tercih etmemize imkân tanıdığını tekrardan hatırlatayım.

Bookworm ve QRead yalnızca Windows işletim sisteminde, Adobe Reader ise Windows, Mac, IOS ve Android işletim sistemlerinde çalışıyor. Ben Adobe’yi Android’de de kullandım ve

oldukça iyi sonuç aldım. Okuma modu ayarlarına ihtiyaç duymadan Pdf'leri paragraf paragraf, gayet hızlı şekilde görüntüleyebiliyorsunuz.

Bu yazı bir uygulama inceleme yazısı olmadığı için sadece genel özelliklerden bahsetmekle yetindim. Bookworm uygulamasının incelemesi için aşağıdaki linki ziyaret edebilirsiniz:

<https://bilisimbulteni.com/yazi/yeni-bir-kitap-okuma-programi-bookworm>

QRead için aşağıdaki yazıya bakılabilir:

<https://eeeh.engelsizerisim.com/yazi/e-kitaplara-ozgurluk-qread>

Adobe Acrobat Reader için ise Adobe'nin kendi resmî sitesine gidebilir ve tüm erişilebilirlik özelliklerine ulaşabilirsiniz:

<https://helpx.adobe.com/tr/reader/using/accessibility-features.html>

Ek olarak değineyim; Adobe Reader'daki erişilebilir okuma modları arasında geçiş yapmak için Control + Shift + 5 kombinasyonunu kullanabiliriz. Control + K ile Tercihler menüsünü açarak erişilebilirlik ile ilgili ayarları da yapabiliriz. İlgili menüden Gelişmiş Güvenlik kısmına girerek Korunmalı Mod'un onay kutusunu kaldırmayı unutmayalım. Ayrıca Erişilebilirlik ayarları Tercihler'in içindeki Erişilebilirlik kategorisinde bulunmuyor sadece. Tüm kategorilere göz atmakta fayda var. Ama Adobe Reader, uygulamayı ilk açtığımızda ekran okuyucu

kullandığımızı tespit ederek en gerekli ayarları başlangıçta yapmamızı sağlayan bir erişilebilirlik sihirbazı da başlatıyor. Yani birçok ayarlamayı zaten en başta yapmış olacağız.

Son olarak belirteyim. Adobe Reader'ın güncel sürümlerinde Alt tuşuyla üst menülere ulaşamıyor. Bu gibi bir durumla karşılaştıysanız Alt + F yaparak Aşağı Ok ile Dosya menüsüne girin ve Yeni Acrobat Reader görünümünü devre dışı bırakın.

Bunun yanı sıra, muhtemelen uygulamayı ilk kurduğunuzda Türkçe dil seçeneğiyle karşılaşmayacaksınız. Dil paketini ayrıca kurmanız gerekiyor. Bunun için Program Ekle veya Kaldır penceresine gidin ve Adobe Reader'ın taşıma düğmesini açarak Değiştir seçeneğine basın. Sonrasında Modify üzerinden devam edin ve Languages kısmını genişletin, Türkçe'yi bulun, kurulacağı yeri onaylayın ve kurulumu tamamlayın.

Ayrıca metin içinde arama yapmak için ekran okuyucunuzun arama özelliğini, yani Insert + Control + F tuş kombinasyonunu kullanın.

Yazıyı bitirirken Be My Eyes uygulamasının PDF okuma konusunda yakın gelecekte oldukça fayda sağlayacağını düşündüğümü de söylemek istiyorum. Şu an ne mobil ne de bilgisayar uygulaması Pdf'i destekliyor. Ama Pdf'ler JPEG formatına dönüştürülüp Be My Eyes'ta sayfa sayfa okutulabiliyor. İleride uygulama doğrudan Pdf'leri de destekleyecektir. Böylece elimizde OCR yapılmamış bir belge olsa dahi, eğer istersek yapay zekâ sayesinde orijinal sayfa düzeni hakkındaki detaylara da sahip olarak belgemizi okuyabileceğiz.

Görme Engelli Bireyler ve E-Ticaret: Varsayılan Olarak Kapsayıcı ve İnovatif Olmanın Önemi

Sarper Arıkan

sarperarikan@gmail.com

Sayı: 126, Ağustos 2024

Dijital çağda, herkes için erişilebilirlik sağlamak sadece bir seçenek değil, bir zorunluluktur. E-ticaret dünyasında ise bu zorunluluk, görme engelli bireyler için daha da kritik bir hale gelmektedir. Ancak, geçici çözümler yerine varsayılan olarak kapsayıcı ve inovatif bir yaklaşım benimsemek hem etik hem de ticari açıdan büyük faydalar sunar. Bu makalede, neden varsayılan olarak kapsayıcı olmanın önemli olduğunu ve bu yaklaşımın nasıl yenilikçi çözümlerle desteklenebileceğini ele alacağım.

Varsayılan Olarak Kapsayıcı Olmanın Önemi

1. Eşitlik ve Adalet:

Her bireyin, engel durumu ne olursa olsun, dijital hizmetlere eşit erişim hakkı vardır. Varsayılan olarak kapsayıcı bir yaklaşım, bu hakkı temel alır ve herkesin eşit şartlarda alışveriş yapabilmesini sağlar.

2. Daha Geniş Müşteri Kitlesi:

Erişilebilirlik, müşteri tabanınızı genişletir. Görme engelli bireyler de dahil olmak üzere, tüm kullanıcıların rahatlıkla kullanabileceği bir platform, daha fazla müşteri çekme potansiyeline sahiptir.

3. Yasal Uyum ve Güvenilirlik:

Birçok ülke, dijital erişilebilirlik konusunda yasal düzenlemeler yapmaktadır. Bu düzenlemelere uyum sağlamak, hukuki sorunları önler ve markanızın güvenilirliğini artırır.

4. Pozitif Marka İmajı:

Kapsayıcı bir yaklaşım benimseyen markalar, toplumda duyarlılıkları ve sorumlulukları ile tanınır. Bu da marka itibarını ve müşteri sadakatini artırır.

Yenilikçi ve Kapsayıcı Çözümler

E-ticaret sitelerinin varsayılan olarak kapsayıcı ve inovatif olabilmesi için bazı stratejik adımlar atılması gerekmektedir:

1. Erişilebilirlik Tasarımı:

Tasarım sürecinin en başından itibaren erişilebilirliği düşünmek, kapsayıcılığın temelidir. Görme engelli kullanıcılar için özel olarak tasarlanmış bileşenler ve kullanıcı dostu arayüzler, bu kullanıcıların deneyimini iyileştirir.

2. Gelişmiş Sesli Asistanlar:

Görme engelli bireyler için sesli asistanlarla entegre çözümler sunmak, alışveriş deneyimini daha kolay ve erişilebilir hale getirir. Bu asistanlar, kullanıcıların siteyi sesli komutlarla gezmesini ve alışveriş yapmasını sağlar.

3. Kapsayıcı İçerik Yönetimi:

Ürün açıklamaları, görseller ve videolar için alternatif metinler ve sesli açıklamalar eklemek, tüm kullanıcıların bilgiye erişimini sağlar. Bu içeriklerin sürekli olarak güncellenmesi ve iyileştirilmesi önemlidir.

4. Yapay Zekâ Destekli Kişiselleştirme:

AI, kullanıcı davranışlarını analiz ederek, görme engelli kullanıcılar için kişiselleştirilmiş öneriler ve geri bildirimler sağlayabilir. Bu, alışveriş deneyimini daha kişisel ve tatmin edici hale getirir.

5. Otomatik Erişilebilirlik Testleri:

Web sitelerinin erişilebilirlik açısından sürekli olarak test edilmesi ve iyileştirilmesi gerekmektedir. Otomatik test araçları, erişilebilirlik sorunlarını hızlıca tespit ederek, gerekli düzenlemelerin yapılmasını sağlar.

Sonuç

E-ticaret dünyasında varsayılan olarak kapsayıcı ve inovatif olmak, sadece görme engelli bireyler için değil, tüm kullanıcılar için daha iyi bir alışveriş deneyimi sunar. Bu yaklaşım hem etik hem de ticari açıdan büyük faydalar sağlar. Erişilebilirliği bir ek özellik olarak görmek yerine, işin temel bir parçası olarak kabul etmek, uzun vadede sürdürülebilir başarıyı getirir.

E-ticaret sitelerinin, kapsayıcılığı ve inovasyonu varsayılan olarak benimsemeleri, toplumda daha eşitlikçi ve erişilebilir bir dijital dünya yaratmanın anahtarıdır. Bu nedenle, her adımda erişilebilirliği düşünmek ve yenilikçi çözümlerle desteklemek, dijital çağın gerekliliklerinden biridir.

